
KRÓNIKA

FEST '90 – Huszadszor rendezték meg az idén a FEST elnevezésű filmszemlét Belgrádban. A fesztivál szelektora, Nebojsa Đukelić tekintélyes filmszakember a jubileumi rendezvényre az elmúlt év legjobb filmalkotásait hozta el, különös tekintettel az angol filmre, melyek szerinte jelenleg a világ legérdekesebb produkciói közé tartoznak. Az idei szemle mottója: vissza a moziba, s nem titkolt célja, hogy visszazerezzék a FEST egykori rangját és közönségsikerét. A főműsoron kívül, amelyben számos nemzetközi díjjal kitüntetett alkotást láthattak az érdeklődők, néhány kísérőrendezvénye is volt a fesztiválnak. Megrendezték a közép-európai film retrospekcióját, amelynek keretében többek között Jancsó Miklós, Szabó István, Kovács András, Andrzej Wajda, Miloš Forman, Jiří Menzel, Vera Chytilová Alain Tanner alkotásait mutatták be. A jugoszláv filmet Ante Babaja, Boštjan Hladnik, Stole Popov, Bora Drašković, Aleksandar Petrović, Emir Kusturica, Živojin Pavlović, Dušan Makavejev és Rajko Grlić alkotásaival képviselték. Külön rendezvény keretében adóztak David Puttnam filmproducer alakjának a FEST-en; a film és a televízió címmel dokumentumfilmeket mutattak be; valamint különműsor keretében kevésbé ismert filmgyárak újabb alkotásait és hermetikus filmeket tűztek műsorra.

Az idei FEST-et Denys Arcand *Montreali Jézus* című filmje nyitotta meg. A kritikusok szinte egybehangozó véleménye szerint a szemle két legjobb filmje Peter Weir *A halott költők társasága* című filmje, valamint Krzysztof Kieslowski *Rövid film a szerelemről* című alkotása. Ládi István, a *Magyar Szó* filmkritikusa így ír az említett filmekről: „A halott költők társaságát az ötvenes évek végén a megalakulá-

sokkal teli, a hagyományokhoz, a merev normákhoz ragaszkodó konzervatív kollegiumban alakítják a diákok az új irodalomtanár szemléletének ihletésére. Önálló gondolkodásra, egyéniségük feltárására és kibontakozására, látókörük bővítésére, tudásvágyra, érzelmeik kifejezésére, humánus felfogásra, a költészet nyújtotta reménység megismerésére ösztönzi és tanítja a gyerekeket, felrúgva az iskola szigorúságra alapozott, száraz, elriasztó nevelési és oktatási módszereit. Költői lelkületű lázadó, aki vidám, könnyed formában a szépre, jóra, fenékre nevel – régimódi, rideg kollégáinak megbotránkozására. Nem rombolni akar, hanem építeni, de ezt csak a gyerekek értik és érzik. Amikor az egyik fiú öngyilkos lesz, mert szigorú szülei nem engedik, hogy az legyen, ami szeretne, a tanárok őt teszik felelőssé, és el kell hagynia az iskolát. Peter Weir a költészetre támaszkodva, költőien meséli el történetét, hol vidáman, hol érzelmesen, és mindenekelőtt, mértéktartóan. Művészi érzékére vall, hogy a szöveg, a párbeszédek, a versidézetek fontosságuk ellenére nem válnak dominánsakká, nem szorítják háttérbe a képi megoldásokat, a kollégium jól érzékeltetett légkörét.”

„Krzysztof Kieslowski a szerelemről bölcselői szinten gondolkodik – írja a továbbiakban Ládi István. – Egy alapjában véve egyszerű történetet mutat be. A zárkózott, tapasztalatlan, szegénylős fiú szerelmes a szomszéd házban élő, szeretőket tartó magányos nőbe. Távsömvön át figyel, telefonál neki, visszatartja a postáját, megpróbál közeliedni hozzá, de az életmódjuk, felfogásuk és koruk közötti különbség megakadályozza az érzelmi kapcsolatot. A fiatalember naivan, de őszintén, tiszta szívvel értelemzezi a szerelmet, de a nő ezt nem tudja meg-

érteni. Akkor jön rá, akkor érzi meg, amikor a cinikusan megalázott fiú öngyilkosságot kísérel meg. (...) A rövid film a szerelemről egyáltalán nem érzelmes, majdhogynem hűvösen tényközlő, de érzelmeket vált ki, miközben művészi szépségével lenyűgöz.”

A filmszemlén nagy érdeklődést keltett többek között Jiří Menzel *A régi szép idők vége* című filmje, Martin Stellman elsőfilmes rendező alkotása, *A királynőért és a hazáért*, Nyikita Mihalkov *Fekete szemek*, valamint Jancsó Miklós *Jézus Krisztus horoszkópja* c. alkotása is.

Jövőre a FEST keretében megrendezik a közép-európai filmek versenyéjélegző szemléjét is.

SZÁZÉVES A SZABADKAI VÁROSI KÖNYVTÁR – Ebből az alkalomból az idén számos rendezvényre kerül sor Szabadkán. Köztársasági szintű szaktanácskozást szerveznek, kiadják a szabadkai bibliográfia második kötetét, monográfiát jelentetnek meg a könyvtárról, videofilmet készítenek a régi és ritka könyvek gyűjteményéről. A százéves intézménynek azonban nemcsak ünnepi tevékenységből áll az idei munkája, hanem az alapvető funkcióját biztosító gondokkal is meg kell küzdenie: az épületet fel kell újítani, és a könyvtárlomány gyarapításának érdekében könyvgyűjtő akcióra is sor kerül.

PETAR DOBROVIĆ CENTENÁRIUMÁN – Nagyszabású kiállítás nyílt január 29-én Zágrábban Petar Dobrović születésének századik évfordulója alkalmából. A közönségnek négyszázharminc festmény és rajz alapján alkalma van meggyőződni arról, hogy a pécsi születésű festő, aki tanulmányait Budapesten végezte, majd a belgrádi képzőművészeti akadémia tanára volt, hogyan egyesítette művészetében a mediterrán életérzést és a közép-európai mentalitást. A kiállítás létrehozója, Igor Zidić custos szerint Petar Dobrović a festészet minden műfajában kiváló alkotásokat hozott létre: tájképein, portréin, csendéletein, aktjain és filigrán figurális kompozícióin egyaránt a nagy mester keze nyoma fedezhető fel.

DÍJAK, ELISMERÉSEK – A *Borba* napilap körkérdése szerint a tavalyi év legjobb könyve Matija Bečković *Čiji si ti, mali* című verseskötete. A huszonhét ljbujanai, zágrábi, szarajevói, újvidéki, belgrádi, titogradi, prištunai és szkopjei irodalomkritikus szövazata alapján második helyre Nedeljko Fabrio, Zsivko Csingo, Milan Jesić és Miroslav Toholj kötete került.

A szlovén művelődési élet legrangosabb elismerését, a France Prešeren-életműdíjat az idén Drago Tršar szobrász és Dušan Jovanović drámaíró kapta. Prešeren-díjban részesült még Aleš Debeljak költő, Lojze Drašler építész, Bojan Gorenc festő, Tomaž Lorenc hegedűművész, valamint Alenka Šček-Lorenc, Filip Robar-Doris rendező Franček Rudolf irodalmár, Janez Škof színész és Snežana Bogdanović balett-táncosnő.

A Matica srpska idei Zmaj-díját, amelyet évente a szerbhorvát nyelvterületen megjelenő versesköteteknek ítélnek oda, Milan Nenadić zrenjanini költő kapta válogatott verseiért, amely a szarajevói Veselin Masleša Kiadónál jelent meg.

AZ ALKOTÓK GYŰLÉSÉNEK PLÉNUMA – Január 18-án megtartották a Forum Könyvkiadó Alkotók Gyűlésének plénumát, amelyen napirenden szerepelt a tavalyi könyvprodukciónak, az 1990. évi kerettervnek, a sorozatok szerkesztőbizottságainak, a regény pályázat kérdéseinek és a Könyvkiadó új szervezeti konstituálódásának megvitatása.

A közgyűlésen megjelent nagyszámú alkotói megjegyzés nélkül tudomásul vette a tény, hogy a kiadó 1989-ben több mint kétezer százalékos infláció mellett is tartani tudta a korábbi években elért szintet mind a könyvek számát, mind a terjedelmet illetően, sőt a szerzői kiadványok száma az előző évekhez képest némileg nőtt is. Az alkotók indítványára több új címszó bekerült a kiadói tervbe: Bori Imre jugoszláviai magyar irodalomtörténeti tanulmányának újabb, bővített kiadása, Sava Babić eszéinek gyűjteménye, Mészáros Sándor magyarságtörténeti munkájának második kötete, Györe Géza Fehér Ferenc-bibliográfiája, Vekás János Herceg-bibliográfiája és mások. Az alkotók javasolták, hogy társadalomtudományi sorozatában a kiadó olyan munkákat jelentessen meg, amelyek tükrözik jelenünk politikai átalakulásait, és indítványozták, hogy e sorozat szerkesztőbizottsága héttagú legyen. A Könyvkiadó az idén is meghirdeti regény pályázatát, ám a korábbi évektől eltérően nem hív meg írókat, a pályázat mindenki előtt nyitva áll, s mindenkinek, aki a meghatározott időpontig, 1991. január 31-éig átadja a kéziratát, a kiadó részvételi díjat folyósít. A jelenlevők tudomásul vették, hogy a Forum vállallattá alakult, melynek alaptevékenysége a lap- és könyvkiadás, s a Könyvkiadó az új vállalat munkagegy-

ségeként végzi ezentúl tevékenységét. A közgyűlésen legtöbb megjegyzés az AGY szervezeti felépítésére vonatkozott. Voltak, akik a jelenlegi keretek közötti átalakulását sürgették, voltak, akik a Forumon túlnövő írói szakszervezetté való át-

alakítását indítványozták, s olyan javaslatok is elhangzottak, hogy a Rádió és a Televízió is hozzon létre állandó fórumot, ahol kikérnék az alkotók véleményét és meghallgatnák javaslataikat a szóban forgó intézmények munkájáról.